

Arjan in 't Veld

directeur-bestuurder Alerimus

HET ZWITSERLAND VAN AFRIKA

De koning van Marokko is een strateeg. Zijn land profiteert van de Europese hang naar goedkope arbeid, faciliteert de Chinezen in hun Afrikaanse ambities en zorgt ervoor dat veel Afrikaanse leiders, via Tanger Med, inmiddels de grootste haven van Afrika, hun goederen in- en exporteren. Zonder zich daarbij te mengen in wereldconflicten of andere risicovolle politiek. Marokko wordt het 'Zwitserland van Afrika' genoemd.

Sceptis vooraf

Ik hoor je denken; 'dat wist ik niet'. Eerlijk; ik ook niet. Tot ik begin april met 40 collega-bestuurders, uit wonen, welzijn en zorg, met Coincide mee mocht op inspiratiereis naar het veelzijdige Marokko. Marokko staat niet bovenaan de lijstjes als gidsland voor de Nederlandse zorg. Dat leverde bij collega's dan ook de nodige vraagtekens op. Wat ga je daar leren dan? Kun je niet beter een Marokkaanse delegatie bij ons uitnodigen om te kijken hoe het moet? Ook ik was sceptisch. Hoe 'erg' zou het zijn wat we te zien krijgen? Het doel van de reis was leren over zorgzame gemeenschappen. Maar ging dat echt iets opleveren?

Land van contrasten

Bovenal: Marokko is anders dan je vooraf denkt en heeft vele gezichten. Het gezicht dat je ziet is afhankelijk van het perspectief dat je kiest: economisch, sociaal, politiek, mobiliteit of kansengelijkheid. Soms is het dan een heel modern en vooruitstrevend land, soms juist een

ontwikkelingsland met nog heel veel stappen te zetten. Verwarrend, maar vooral heel fascinerend.

Dat 'kijken' geldt ook voor de zorg in Marokko. We leerden over de schrijnende gevallen aan de onderkant van de samenleving en hoe met hele beperkte middelen wordt geprobeerd opvang en zorg te bieden. Straatkinderen die aan de drugs zijn geraakt en ongehuwde moeders met hun kind uit families werden verstoten. Dat raakte ons diep. Juist het contrast met andere delen van het zorgsysteem maakte indruk. Hoewel Marokko de afgelopen decennia miljarden in de zorg heeft geïnvesteerd, zijn de verschillen binnen het systeem nog altijd groot. De Marokkaanse zorg kan namelijk ook heel modern zijn. Met kraamsuites van 80 m² die in het ziekenhuis te boeken zijn, lijkt het soms net Dubai. Ook beschikken de chirurgen over de meest moderne robotapparatuur, iets waar sommige Nederlandse ziekenhuizen jaloers op zullen zijn. Wel gaat het hierbij om een keten van private ziekenhuizen, waar 'maar' 60% van de verzekerden toegang toe heeft.

"Zorgzame gemeenschappen hebben behoefte aan schaarste. Daarmee gedijen ze beter."

“Het Marokko dat je ziet, wordt bepaald door de bril waarmee je kijkt.”

Zorgzame gemeenschappen zijn niet vanzelfsprekend.

Ik kwam natuurlijk vooral om te leren over zorgzame gemeenschappen. En die rondom de zorg voor ouderen in het bijzonder. Daar ben ik als bestuurder in de VVT iedere dag mee bezig. De indruk vooraf is dat in landen als Marokko de samenleving in de basis veel zorgzamer is dan de onze en men veel zaken binnen de gemeenschap oplost. Zorg voor ouderen dus ook. Ouders die ‘op hun oude dag’ bij kinderen in huis gaan wonen; de extended family. Een beeld dat we, gezien de druk op ons eigen zorgsysteem, best aantrekkelijk vinden om van te leren.

De mythe van de zorgzame samenleving

Die zeepbel werd al op dag één doorgeprikt. Het ideaal van de zorgzame samenleving staat ook in Marokko stevig onder druk. Hoewel binnen de Islam naastenliefde en de goede intentie nog worden gepredikt, kalft de basis af. Waarom? Sinds de jaren '60 is het gemiddeld aantal kinderen per gezin sterk teruggelopen: van zeven naar ongeveer 1,7 nu. Het gaat simpelweg niet meer zo makkelijk om voor ouders te zorgen, als die dat nodig hebben. Zeker nu ook steeds meer vrouwen in het gezin gaan werken en emancipatie, hoewel veel later dan bij ons, op gang is gekomen. Met als gevolg soms rare capriolen om het systeem te omzeilen. We hoorden dat sommige ouderen doen alsof ze geen kinderen hebben, om een plekje in een verpleeghuis te krijgen.

Schaarste lijkt nodig

Van het Marokkaanse ‘zorgzame’ model was het daarmee lastig leren. Ook dat is niet oneindig houdbaar. Ik kwam wel tot een belangrijk inzicht, dat voor mij minstens zo waardevol is. En hoopvol stemt. Zorgzame gemeenschappen hebben behoefte aan schaarste. Daarmee gedijen ze beter. In Marokko ontstonden zulke gemeenschappen bijna vanzelf, vaak uit nood geboren. Formele zorg was er simpelweg niet altijd en in onherbergzame gebieden waren mensen letterlijk op elkaar aangewezen.

In Nederland zie je juist in plattelandsgebieden, waar mobiliteit beperkter is en voorzieningen verdwijnen, dat het zorgzame overeind blijft of opnieuw opbloeit. Dat zet aan het denken. Als onze formele zorg schaarser wordt, zal de wal het schip dan vanzelf keren? Zorgt schaarste ook bij ons voor een stimulans richting bloeiende zorgzame gemeenschappen? ◦

